

ZADNJA IZMENA

Frans Kellendonk

*Skrivnostno telo**I. A la baisse*

Ko se je Brat Leendert Gijselhart vprašal, zakaj ne mara svojega očeta, je moral samo pomisliti na njun edini pogovor kot moški proti moškemu. Popolnoma nove oči so bile takrat nemočno in koketno dvignjene proti njemu, kamelji vrat je bil malce zasukan na stran, kot da bi bilo pričakovati kocko sladkorja, in iz njegovih ust, ki so bile napete od prekanjenosti, so prišle tele besede: "Fant, skrbi za to, da ne boš nikoli postal takšen, kot je tvoj oče!"

Bratu je bilo takrat dvanajst let. V tistem času je bil v začetku vsakega meseca poslan v mesto, da je pobral najemnine za stanovanjske luknje, skladišča in garaže, ki jih je A. W. Gijselhart tam imel v posesti. Z občutkom, da ima klobuk na glavi in v notranjem žepu debelega volnenega plašča šop potrdil, zvezanih z elastiko, je prekolesaril cel seznam naslovov, za katerega se je zdelo, kot da ga ne bo nikoli konec.

"Zakaj ne pride tvoj oče sam?"

"Preveč ima dela," je nato dejal. Vedoč, da je Gijselhart medtem ležal doma na klopi in spal, usta razprta kot pokvarjene duri, in da je z njegovega jezička prihajal smrčec glas, ki je zastal, kadar je zazvonil telefon, in se znova pričel, ko je telefon končno vendarle odzvonil. Preveč je usran – to je bila resnica. Kajti vedno je bilo še kaj: odtok pomivalnega korita je spuščal, ali pa je imel njegov oče še en kup batin v dobrem, ali pa je zarubil kolo zaradi enomesečne zamude z najemnino.

Brat je imel pri svojih dvanajstih temnoblon kodre, moder pogled, in samo pokazati je bilo treba nanj, pa je že zardel. Ljudje niso bili neprijazni do njega. Pred kratkim je postal napol sirota in s takim očetom bi bilo pravzaprav še bolje biti zares sirota. Spustili so ga v kuhinjo in mu dali kozarec limonade ali pa skodelico čaja. Koledarji, kozarci z ribami, žični radijski sprejemniki so postali nagnjeni k velikanske-

mu naraščanju, medtem ko so ljudje premišljali, kaj jim je storiti. Če se je mož razjezil, je bila žena vedno prijazna. Ali narobe. Ali pa sta bila oba prijazna, ne glede na vse nerganje in vreščanje.

"Dam ti petindvajset guldnov. Ko bo odtok popravljen, bom plačal ostanek. Povej to očetu."

Ampak on ni ničesar povedal očetu. Vrgel je denar na mizo, skupaj s potrdili za najemnike, ki jih ni našel doma. Gijselhart je štel, znova štel. Težki prsti so hiteli, izgubljeno obstali, se nemirno vrnili. Vse je moral storiti sam, *nikomur* ni mogel zaupati, temu teslu, ki je bil njegov sin, pa še najmanj.

Vsako sredo popoldne je moral Brat na starem majavem pisalnem stroju Corona natipkati cel kup pisem. Ta pisma so se brez spremembe končala s stavkom: "Če boste prekoračili rok, se ne bom obotavljal in bom poprosil za nasvet advokata." Gijselhart je bil staromodno radodaren z besedami in pravopisom, saj ga ni to nič stalo.

Brat se je vozil z zarubljenim kolesom. Vedno kadar je stopil na cesto, ga je bilo strah, da bo srečal lastnika. Rabljene drsalke, ki jih je dobil novembra, so bile mesec kasneje prodane, ker je njegov oče ob njih lahko zaslužil deset guldnov. Brat je očistil usnje, železo je postrgal s stekleno volno, da je bilo gladko kot zrcalo, in ga temeljito namazal. Drsalke so bile sijoče od lepote, ko so šle proč. Svet njegovega očeta je bil eden tistih, kjer nisi smel uživati, ampak le upravljati. Vse se je moralo prej ali slej, še najraje prej, preliti v denar. Kolikor več denarja, toliko boljši upravitelj.

Brat ni želel biti upravitelj. Kasneje, ko je pisal umetniške kritike, so mu očitali, da tako pogosto uporablja besedi neopisljivo in neplačljivo. "Lahko da sta slab stil, ti dve besedi," se je branil, "sta pa zato dobra estetika. Jaz sem imel očeta, ki mi je prodal srajce z riti. Sovražil sem njegovo večno garanje. Isto sovraštvo čutim zdaj do teh prekanjenih spretnežev, ki imajo besede za vse. Kot otrok sem hrepenel po stvareh, ki se ne dajo preračunati ali prevesti v kar se ti zdi, ki se ne pustijo upliniti v denar ali jezik, stvari, ki so nedotakljive, nerešljive, nič drugega kot stvari same. In zdaj sem jih našel, v svetu umetnosti. "Lepo" je zame sinonim s "pristno". In ko zdaj naletim na neko stvar, ki ni nič drugega kot stvar sama po sebi, ki je resnična, potem jo častim tako, da jo imenujem "neopisljivo" ali "neplačljivo", in tako, kakor se temu reče, držim jezik za zobmi."

Vstopil je v svet umetnosti, gotško cerkev, v njegovi predstavi, po tleh v lužah svetloba. Stebri stremijo navpično k nebu, ampak v transcendentnih višinah cerkve se sklanjajo – pred devico, ki stoji v cerkveni ladji, speciosior sole, z odrešenikom v naročju in vsemi nebesnimi zvezdami v svoji kroni. Res je šest metrov visoka, devica, in je iz mesa in krvi. Za njo, skoz obok pod korom, si videl peti dva angela, dva teološka stvora, ki tako niso večji kot ljudje. Tudi za njo v niši stoji Marija, narejena iz gline, umetna devica, delo človeških rok, malce manjša od naravne velikosti, ki se pogrezne v nič poleg stolpa iz mesa spredaj. Neumen lončar! Iz ilovice, iz katere je sam ustvarjen, ustvarja krhke kipe, nične bogove, in njegovo srce bo postalo sam pepel, njegovo upanje manjše od peska, njegovo življenje manj vredno od ilovice, ki jo gnete.

Kamen se sklanja pred mesom. Visoki šilasti oboki se prilagajajo oblinam devičinega mesa. Cerkev je tanka in prožna kot mašna obleka in je po telesu device kot ulita.

Slikarja se je zgoraj končala v polkrožnem loku, s sijočim krogom okrog ovalnega čela device, ki je malce odsotno gledala v svet zunaj okvira. Brat jo je spoznal na neki reprodukciji, kot deček, ko je na podstrešju Trnovske vile prelistaval vezan letnik nekega starega mesečnika, v kazalu zaprašena imena, Emmy van Lokhorst, prof. Julius Röntgen, Henri van Booven. Od takrat si je ogledal že na tisoče slik, nekaj desetini jih je tudi vzljubil, ampak ta "Madonna v cerkvi" Jana van Eycka je ostala zanj slika vseh slik. Pokazala je, da mora meso najprej postati barva, če hoče triumfirati. Samo umetnost lahko omogoči mesu premagati umetnost. Brat je poznal to sliko že približno deset let, ko je šel v Berlin, da bi jo videl v izvirniku. Če ne bi stala v vitrini, bi jo lahko brez pretirane muke spravil v žep, tako majhna je bila. Šest metrov velika devica je v resnici merila osemnajst centimetrov in pol.

Zdaj je stanoval na Manhattnu, katedrali brez strehe in z uradniškimi stebri, ki se niso sklanjali, ampak so se na pol poti nedokončani nehali, kot da bodo v kratkem šli še više. "Geiselhart" se je imenoval tam, za udobje Američanov. Bil je junij, ko je v poštnem nabiralniku našel letalsko pismo svoje sestre. Nikoli prej mu ni pisala, v petih letih, kar je zapustil Nizozemsko, in ni mogel takoj nekam uvrstiti pisave na naslovu. Bila je precej razpotegnjena, brez ritma, pisava nekega telebana. Brata je zaskrbelo, dobre novice je komajda lahko pričakoval, z odporom je odprl pismo. "Dragi brat, kmalu tudi jaz ne bom več sama ..."

Tudi jaz! Ljubek pravljичni svet se je kot zločljiva slika razprl pri teh dveh besedah, kisel nasmeh je spreletel njegov obraz, solze so mu stopile v oči, ko je gledal svetlobo, ki je padala skoz steklena vrata v pritličju. Zato je malce trajalo, preden je opazil, da zunaj, na pločniku West 23 Street, neki moški nepotrpežljivo maha proti njemu z dvakrat prepognjenim časopisom. Brat je gosposko pomahal nazaj, s tremi prijaznimi prstki, in ostal malce omahujoč v avli stanovanjske zgradbe. Nato je porinil pismo v žep, stopil skoz vrata ter si, dvignjenih ramen, pretegnil noge v smer postaje metroja.

Moški se je na ploskih nogah majal za njim. Znoječ se, neobrit moški. Votel in razburjen zvok je prišel iz njegovega grla, kot da bi bil v njem kdo živ pokopan, in s plosko roko je udarjal po svojem New York Timesu, stran Arts&Letters.

"Read this? Članek o šovu Abe Silverja pri Schleiermacherju.

Silver is heading for the top of the charts, zdaj ko se je Geiselhart nagledal Louisiana. To je napisal Ronsted, ta kača. Zdaj ve to celo mesto. Geiselhart se je nagledal Lafayette Louisiana. My name is mud, you sneak! Kako si mi lahko to storil?"

Bratu je laskalo, kadar je bilo v njegovi prisotnosti govora o Geiselhartu. Včasih je tudi sam govoril o sebi v tretji osebi, privilegij pritlikavih in velikih na svetu. To mu je dalo občutek ponosa in neodgovornosti. Ulice Manhattna so bile prav tako napolnjene s spomeniki kot nekoč ulice Rima. Vedno je bilo prijetno srečati se tam z lastnim telesom in opaziti, da ti gre manj slabo, kot si sam mislil. Vedro stopajoč dalje, je Brat iz enega kotička očesa videl, da gre z moškim, slikarjem, imenovanim

Lafayette Louisiana, precej slabo. Temni krogi okrog njegovih oči, obloge na zobeh. Brat je pred kratkim prodal na dražbi tri zgodnje Lafayettove slike, naslovljene Black Ivory VI, VII in IX, ki jih je pred štirimi leti za malo denarja kupil od slikarja samega, iz sočutja. Le-te so na dražbi prinesle le polovico njihove cenilne vrednosti, vendar pa še vedno okrog trideset tisoč dolarjev.

"To je bil izhod v sili, Lafayette. Jaz sem čisto suh," je vedro priznal. "Pri Giovanelliju so mi prisegli, da bo izvor slik ostal skrivnost. Za dobro naju obeh – it's bad for a critic's credibility if he's known to be out of pocket. It seems someone's been shooting his mouth."

"Yessir! And guess who? Danny Dastard, that punk!" Moški je zdaj svoj časopis zvil v krepelo in negotovo mahal z njim sem in tja, kot da bi se videl obkroženega z nadlegovalci in ne bi vedel, komu naj proda prvi udarec. "Kako si ta mrčes mogel spustiti v hišo? On je Giovanellijeva hišna podgana, pa saj to sam veš. Slike je takoj prepoznal in v trenutku je to vedel vsak, o smrti, ki sem jo doživel na tvojem zidu. Me nisi mogel vsaj opozoriti? Včeraj sem imel ves dan izterjevalce dolga na vratih, razstava, ki jo že pol leta pripravljam, je odpovedana, Tischbein je moj Emerald Rock umaknil, stavim, da ima zdaj tam Abe Silverja. Končano je z menoj. Veš, kako se to imenuje? Umor!"

Odločno je "Geiselhart" našobil ustnice in rahlo zažvižgal. "Nikar si ne delaj toliko skrbi, Laffy. Vse je videti zelo resno, je pa le zakrinkan blagoslov. Ti si bil močno previsoko cenjen, po mojem mnenju. Premalo dobička za špekulante. Zdaj si močno padel in čez nekaj časa boš spet rudnik zlata. Potem ne bo mogel nihče nuditi tako visoke davčne olajšave kot ti. Zelo dobro je, da se ta šov ne nadaljuje. Ti lahko bolje nekaj časa počakaš. You'll get on top again, ti si dober slikar."

Dober slikar je obstal zgoraj na stopnicah podzemne, opotekajoč se in je s svojim iz časopisa narejenim kijem zlobno udarjal v zid. "Take care!" mu je Brat še dodal ter odskakljal po stopnicah. Še naprej je olajšano poskakoval, tik do jeklene ograje nočne zapore. Tam ga je občutek, kot da bi bil dvignjen od tal, za trenutek ustavil. Ta občutek ga je v zadnjih letih pogostejše presenetil, vedno na ulici. Trajalo je delček sekunde, niti ne dovolj dolgo, da bi lahko padel ali se spotaknil. Bila je vrtoglavica, nenadno stanje sprostitve in breztežnosti. Brat ga je imenoval privzdignjenje, da mu ni bilo treba reči, da je bil takrat čisto malo mrtev. Čutil je ta trenutek priti in oditi, vmes ni čutil ničesar. Ko je bilo mimo, to omahovanje njegovega organizma, to ovohavanje smrti, takrat šele ga je prevzel strah, ampak že hitro je spet dobil domotožje po svojih odsotnostih in veselje, da bi bil razvezan. Nizek krvni pritisk, je dejal zdravnik. Skrivno ljubkovanje smrti, je vedel Brat.

Bil je v poznih dvajsetih letih, ko je prišel v New York. Verjel je v svoj zdrav okus in menil, da bo lahko naredil sijajno delo. Vendar pa je že hitro odkril, da je bil okus postal odveč v nebesih idej. Okus ima želva, ki se plazi do trpotca, kadar jo ugrizne pajek. Okus vodi svinje do tartufov, psa, ki mu je slabo, na travo, bizona na tisoče milj

daleč do kep kamene soli. Okus ima lastovka, ki želi ozdraviti slepe mladiče in sama najde pot do soka smrdečega krvavega mlečnika. Okus je vedeti, kaj je dobro zate, ampak na kamniti skali, kjer je ošabnost zgradila svojo cerkev, so bile vse funkcije nagona varno spravljene pri specialistih in njihovi tehnologiji. Namesto možganov so imeli skalni prebivalci mikroelektroniko, namesto brbončic dietne strokovnjake, namesto zdravja medicinsko znanost, in kar se jim je moralo zdeti lepo, je bilo dogovorjeno v trgovanju z umetnostjo.

Problem slikarskega okusa je bil za vedno rešen, ko je nekdo prišel na enostavno misel, da bi umetnost uvedli kot fiskalno ugodnost: dnevno vrednost nekega umetniškega dela si lahko odštel od obdavčenega letnega prihodka, če si ga podaril muzeju. To enostavno načelo je vladalo trgovanju z umetnostjo in je poskrbelo za permanentno inflacijo, kajti vsak je želel poceni nabaviti in nato kolikor mogoče drago podariti naprej. Najprej so šli stari mojstri za milijone, nato drug za drugim impresionisti, fauvisti, kubisti, in odkar je neka slika De Kooninga na dražbi prinesla ravno toliko kot en Rembrandt, je bilo nenehno povpraševanje po novih generacijah, novih tokovih, katerih delo je v enem letu podvojilo svojo vrednost. Slikarjem ni uspelo niti trdno zagrabiti čopiča, in že so se imenovali klasiki. V vsakem provincialnem mestu, še tako nepomembnem, je bil zgrajen muzej moderne umetnosti, kjer se je publika lahko počutila majhno in neumno v navzočnosti platen človeške velikosti, polnih motne barve.

"I believe one of the principle obstacles to the progress of modern art to be the high prices given for good modern pictures." Dixit John Ruskin anno 1870. Trenutno so bile v katedrali s.s. Lucifer&Moloch tudi za slabe slike od tete visoke vsote. Pietro de Medici je naročil Michelangelu, naj naredi kiparsko delo iz snega. Opice na kamniti skali so dale marmor slaščičarjem. Kako bi lahko nagovoril okus ljudi, če jim je ta čut manjkal, če niti niso ohranili spomina nanj? Brat je to kar opustil.

Med nesrečnim Lafayettom in pisateljico pisma, ki ga je bil Brat skril v žep, je obstajala neka, le Bratu poznana povezava. Lafayette je spadal k šoli, ki je imela svoj izvor v neki bežni Magdini pripombi, pred leti. Neko noč, ki je, kot se je izkazalo v minulih letih, bila vedno pomembnejša prelomnica v Bratovem življenju, mu je očitala, da se je bil odpravil na seksualno pot v veselje. Pri tem je mislila na to, da se je bil izrekel za lastni spol in se odvrnil od ženske. "Materi zemlji je dejal zbogom in se odpravil na seksualno pot v veselje. Domišljav in neumen je in samotnen bo umrl, to je, kamor vodi njegova moška utvara!" Spomnil se je na njene besede, ko je, takrat še reven iskalec sreče, spoznal slikarja, ki se je imenoval Adam Adams. Adam je v tistem času slikal vesoljske motive, cepljene z baročnim in puščobnim stilom Géricaulta, in v prostem času je bil homoseksualec. Brat mu je razložil, da mora ta dva oddelka svojega življenja le združiti, da bo lahko iz svojega dela naredil kaj vzvišenega. "Moška ljubezen je pot v veselje, seksualna pot v veselje. Slikaj utopijo o biološki neodvisnosti!" Dolgo je moral dopovedovati slikarju, preden je ta dojel, kaj je Brat menil. Skupaj sta se takrat domislila zaklete sovražnice Sooperwooman in njenih spoštovanje vzbujajočih golobjakov, večno mladih homoseksualnih bojevnikov in vseh

drugih figur iz njune nove mitologije, ki je odtelej dobila svojo podobo v seriji z naslovi kot "Lunar Plantation", "The Birth of the Zimbu" in "Sooperwooman Refus'd Access to the Moon". Adam je dobil svoje naslednike, med katerimi tudi Lafayette, in tako je bila, pace William Burroughs, rojena šola Wild Boys, okrog katere so oblegovalci umetnosti zdaj že nekaj let sanjarili. Muzejske zbirke v Cheyenne Wy., De Funiak Fla. in Eindhoven, Nederland so bile obogatene z deli Wild Boys.

Brat je bil teoretik novega gibanja. Pisal je članke o tem v umetnostnih revijah. Za drage ilustracije je neka galerija, na katere plačilni listi je kot svetovalec stal Brat, prijazno dostavljala negative. Delal je tudi kot cenilec in je za svoje ekspertize dobil deset odstotkov razlike med nakupno ceno in ocenjeno vrednostjo, provizija, ki je zaradi posledice strmih dviganj v ceni pogosto znašala več kot vsota, ki so jo Adam in njegovi cehovski tovariši lahko zahtevali za svoje delo. V notranjosti Bratove glave bi se trgovec z vrednostnimi papirji počutil kot doma. Times/Sotheby Art Index je stal kompleten tam notri, dolge kolone, kjer so bila glede na zadnje zapise razvrščena imena Motherwell, Kitaj, Clemente, Adams, Schnabel, Louisiana. Besede kot hausse in rendement so se nepričakovano pojavljale v žargonu Bratovih člankov. Beseda neplačljivo je še kdaj padla, ampak za "neopisljivo" je Brat postal preveč spreten.

Ubogi Lafayette, s svojimi Emerald Rock's in Black Ivory's! Sijajna bleščeča imena, ki si jih je izmislil za svoje slike, niso mogla prikriti, da so predvsem ostala Louisianova, delnice v njegovem ugledu. Ena oljna slika je lahko bila utelešenje izvirnosti in nenadomestljivosti, za sloves slikarja je bila nakup, nič več, in lahko je ostala prav tako globoko skrita v muzejskih skladiščih kot zlato v kletah državne banke. Denar je bila ideja vseh idej, v teh nebesih idej. Ni ga večjega idealista kot volk na denar. Barva, razdelitev ploskev, tekstura, vse lastnosti, ki neko sliko naredijo resnično, so volku na denar lahko bile ukradene. Videl je le nebesno podobo umetnostnega dela, svetlikajoče številke na svojem žepnem kalkulatorju.

Z vsem ugledom, vplivom, kupi denarja, s katerim je lahko razpolagal, se je Brat pri svojih triinidesetih že lahko imel za propadlega. Moralni neuspeh je zdaj grozil, da bo postal tudi finančen. Menil je, da je vnaprej videl zlom trga z umetnostjo. Tako je bilo nemogoče iti dalje. V vsakem primeru ni mogla konjunktura, muhast veter, ki je denar kot suho listje lil od enega in pihal k drugemu, vedno pihati v njegovo smer. Dan se je bližal, ko bodo Wild Boys passé.

Domislil se je pametnega načina, da bi še hitro izčrpal minimum iz vrča. Začel je sam špekulirati s slikami, à la baisse. To mu je bilo omogočeno s kokainom, ki so ga na kamniti skali ošabnosti uporabljali za nadomeščanje strasti. Kolikor slabše je šlo slikarju, toliko več kokaina je uporabljal in toliko ostrejša je bila njegova denarna stiska. Wild Boys so zadnje čase inhalirali cele vreče praška in Brat jim je priskrbel posojila v zameno za opcije na slike. Takšna opcija je bila vrednostni papir, obljuba, da bo umetniško delo, na kratko označeno kot na primer '1.50 x 2 m. olje na platnu od Lafayette Louisiana', izročeno na neki datum v prihodnosti. Tako je Brat odkril

nominalno sliko in naredil iz trgovine s slikami polnovredno trgovino z vrednostnimi papirji. Svoje opcije je prodal naprej lastnikom galerij in s tem prevzel nase obvezo, da bo delo, opisano v opciji, v roku dobavil za vrednost, ki ga je le-to imelo na dan obljube. Če zraste nato vrednost dela, mora on doplačati razliko slikarju, če pa le-ta pade – in s tem je Brat špekuliral – lahko spravi razliko v svoj žep. Medtem je prodal že približno trideset opcij, vse so podpisali njegovi Wild Boys. To bi moralo biti dovolj. Dolgo ne bo mogel nadaljevati s tem trgovanjem. Pri lastnikih galerij je pričelo nezaupanje premagovati požrešnost po imetju.

Da bi še sam pomagal pospešiti padec te smeri, je dal v trenutku zatišja na trgu na dražbi pri Giovanelliju prodati tri Black Ivory's. "Kako si mi to mogel storiti?" je hotel vedeti Lafayette. Je bilo kar prav, da ni ničesar vedel o la haute finance. Da je Danny Dastard izklepetal izvor platen, Bratu niti ni bilo tako nedobrodošlo. Njegov edini strah je bil, da se bodo njegovi varovanci zadrogirali do smrti. Sam je bil izrecen nasprotnik kokaina.

Na terasi pri Lincoln Centre, po operni predstavi, je pred kratkim srečal nekega Madžara v pozni starosti, ki je leta 1929 zaslužil zaklade s špekulacijami à la baisse na pariški borzi. Brat še nikoli ni videl tako grdega starega moškega. Imel je eno krmežljivo oko. Na čelu so mu rasle obrvi v dolgih postrani razpihianih grmih, kot na starem trdnjavskem zidu. Ampak najbolj gnusen je bil telebanski trebuh, ki mu je sedel v naročju. Lisaste roke so tresoč in vdano plapolale okoli telesa. Noge starega moža so se zdele prešibke, da bi nosile trebuh, njegova usta premajhna, da bi ga zadovoljila s hrano. Moški se je zdel na smrt utrujen od vzdrževanja trebuha, le-ta pa je bil kljub vsemu videti nezadovoljen, kot da bi raje sedel v naročju pri kom drugem. Moški se je zdel poročen s svojim trebuhom.

"Čez noč sem postal najbogatejši mož na borzi," je pripovedoval starec. "Ponosno sem hodil z dvignjenim nosom, kupil sem lahko vse, kar mi je srce pozelelo, moj notranji žep je bil pretesen za mojo denarnico. Vrata igralnic in restavracij so se zame odpirala, ko sem bil še pika na obzorju. Vendar pa se ni zaslíhal noben nasmeh ob teh priložnostih, dobro vzdušje je izginilo. Natakariji in barmani so mi bili edina družba. Orkestri so igrali za prazne plesne dvorane in med njihovimi točkami so nastale sijaja oropane tišine. Vsi moji prijatelji so sedeli doma, brez prebite pare, potolčeni. Svet, ki se je odprl pred mano, je bil svet nevtronske bombe."

Starec je strmel v trebuh, ki se je zagrizeno napenjal, da bi skočil iz suknjiča. "Grozna igra je to, la baisse," je zamomljajal.

Brat je dojel, da je bil v New Yorku še najdlje v tem.

II. Duhec

V mirnem koticu 8th Avenue-ekspresnega vlaka v Washington Heights je potegnil letalsko pismo iz žepa, radoveden, kaj bi mu sestra imela prerokovati. Njene besede

so zapustile v njegovi glavi pogosto globokoumen odmev, ravno zato, ker ni vedela, kaj je dejala. Resnica je prihajala iz maternice, po Bratovem mnenju, histerija je bila ena oblika jasnovidnosti. Stari Grki so posadili njihovo Pitijo na trinožnik, nad prepadom, iz katerega so se kadili žvepleni hlapi, ravno tako kot so histerične ženske pustili čepeti nad vrelim zeliščnim zvarkom.

"Kmalu tudi jaz ne bom več sama." Pri drugem branju že nepozabne besede so ustvarile gijselhartsko enklavo, tam v kriptah Manhattan. Magda mu je teatralično in z mazilom stopala naproti. Tudi jaz! Kača je prišla iz njenih ust, glava se je tekmovalno in škodoželjno obračala na vse strani.

Bil je vesel, da je končno našla moškega, če je mislila na to, čeprav je moral hkrati obžalovati tega moškega. Seveda je imela prav tako kot vsakdo pravico, da ne bi bila sama. Ampak pismo je bilo poslano iz Trnovske vile, je zdaj opazil, spet je bila v obojestranskem davečem prijemu z A. W. in naslednji stavek je zapel trohneč ton padle ženske, poznan iz od rje in plesni nažrtih romanov. "Ne zaničuj me! Dolgo sem premišljevala o tem koraku. Ne morem ti povedati, koliko noči sem se prebudila vsakokrat v strahu iz norih sanj, in verjemi mi, odkar je moja odločitev sprejeta imam končno mir ki sem ga predolgo morala pogrešati."

Ne, to ni bil zabaven ton. Nagubal je obrvi proti nepreklicnemu, kar mu bo zdaj sporočeno. "Leendert upam da se ne boš ustrašil tega sporočila ampak čez štiri mesece bom postala mati." In kako se je ustrašil! Da je ona zaslužila otroka glede na enako-pravnost Magd z malo možnostmi, se strinjam, ampak s čim si je otrok zaslužil tako mater? Za njegovo mnenje se torej ne sprašuje, samo za njegovo odobravanje, in če ga ne bi hotel dati, bi ostalo tako, kot je vedno bilo: Magda proti preostanku sveta.

"Prejšnji teden sem bila na ehografiji če veš kaj to je," je dalje bobnela pisava. "Moj trebuh je prehitro rastel in je bil že štiri tedne naprej kot bi bil moral biti. Ginekolog je mislil da imam dvojčke" – še resneje bi lahko bilo, a bi zdaj prosim bil vesel – "ampak to ne izgleda v tem primeru. Prek zvočnih valov ki so projektirani na monitor sem nato videla otročička cepetati v mojem trebuhu. Le deset minut sem ga lahko opazovala odtlej komaj še lahko čakam da ga bom imela v rokah."

To je bilo zelo lepo. Proti temu ni mogel nič spodobnega ugovarjati. Nov odstavek. In zdaj slaba novica. "Oče je Bruno Pechman ki ga se mi zdi nisi nikoli srečal. To da sem brez premisleka postala noseča ima on za mojo skrivno norčijo ampak kako bi bili moralo biti drugače tudi ne vem za otroka bom morala mislim skrbeti sama. Tati se obnaša tako čudno. Četudi je bila moja lastna odločitev meče krivdo povsem na Bruna ki ga imenuje Sallie Appelsien z neprikritim sovraštvom do židov in stari kozel kljub temu da je sam precej starejši deset let če smo natančni. Izgleda prav ljubosumen. Enkrat mi meče take besede v obraz kot jih nikoli prej nisem slišala iz njegovih ust in niti slučajno nisem upala misliti nanje pozabi da bi jih tukaj zapisala in potem spet pravi zaupaj svojemu do penzije upravičenemu Tatiju jaz bom skrbel zate in za tvojega otročička precej prestar kot sem medtem za to in kakor drugače sem si že tudi predstavljal svojo jesen življenja. Bruno se ni pojavil v teh mesecih stra-

hopetec medtem ko je še tako dejal da me ne bo pustil na cedilu ampak še vedno je tu krvni test s čimer lahko pred zakonom dam ugotoviti njegovo očetovstvo če bi to v brezizhodnem momentu bilo potrebno. Včasih pokliče da bi se potožil in povedal da bo zaradi svojih dolgov trenutno ostal kjer je daleč proč v Švici. Vsak okrog mene predvsem v službi ima ogromno opraviti sam s seboj na prvem mestu in šele nato z nerojenim bitjem in nesrečo ki jo zlobne dojenčke bruhajoče zveri kot sem jaz izvržejo čez ta svet. Postajam trda kot kamen od vsega tega in čutim da lahko vse storim z lahkoto kolikor zlobno že poskušajo da bi mi ta občutek odvzeli.

Zdaj ti moram napisati nekaj kar morda že veš ker je tako strašljivo veliko čvekanja kot da ljudje ne bi imeli dovolj opravka s svojo lastno nesrečo. Pred tremi leti ko sem stanovala doma in sem se čutila z vseh strani ujeta od Tatija sem bila tudi noseča. Nisem videla nobenega drugega izhoda kot uporabiti moje edino žensko orožje mojo maternico, tako kot je Tati mislil da mora to kar najbolj nesrečno izraziti, in napolniti orožje ter potem izstreliti strelno lino v zidu moje ječe torej še vedno tvojo oče. Prav dobro se še lahko spomnim mojega razburjenja ko je menstruacija pustila dva tedna čakati nase in je obroček postal viden v ogledalu in kako sem se počasi čutila vzpenjati se v zračno ladjo nosečnost ko je moj trebuh malce narastel moje prsi so rahlo narasle in kako sem se nekaj tednov čutila kar lebdeči nad zemljo. Toda nekega dne me je postalo strah. Ko sem ob večerih sedela sama s Tatijem v kuhinji nisem več vedela tako zagotovo ali me bo otrok osvobodil njega kdo ve morda me bo še močnejše privezal nanj in ta dvom me zdaj znova muči. Takrat sem dala plod odpraviti postala sem stvarnik angelčkov kljub Hipokratovi prisegi. Na kliniki medtem ko sem ležala na mizi v papirnati nočni halji so me vprašali če ga hočem videti preden je izginil v vedru za odpadke ampak jaz nisem smela pogledati trupelca zaradi očitkov slabe vesti.

Leendert iz svoje maternice sem naredila morilsko jamo. Imela sem moreče sanje sanjala sem na primer da sem držala v rokah otročička bil je mrtev otročiček žalostno in trudno je visel na moji levi nadlakti z zgubanim obrazom starca z zaprtimi očmi. Nisem zmogla premagati svojih solz padala so na otroka in potem se je zgodil čudež, umile so ga in ga osvežile, vzcvetel je od mojih solza očke so se odprle in smejal se je! Ampak komaj so bile moje oči suhe že se je otrok skrčil in znova umrl vedela sem da moja tuga nikoli ne bo dovolj močna da bi ga lahko obdržala pri življenju.

Precej huje kot sanje pa je bila budnost. Nosečnost ni bila prekinjena ampak se je bohotala dalje na nematerialen način zdaj ko je bil plod izsesan proč od maternične stene je v mojem praznem trebuhu rasla prikazen dojenčka. Kadar sem položila roko na moj trebuh sem čutila prazno utripanje srca prikazni in v dvajsetem tednu sem prvič začutila brcati njegove votle nožice v golo trebušno steno. Nekega jutra sem se zbudila z gotovostjo da je to bilo stran od mene in brezmočno ne bo verjel toda prav zagotovo sem vedela da sem v spanju morala roditi tega otroka. Nisem ga mogla videti lahko sem le čutila njegovo prisotnost držala sem neutolažljivo senco na svojih prsih ponoči me je cele ure obdržal budno s svojim neslišnim kričanjem. Ni imel nobenega imena in jaz se tudi nisem znala ničesar domisliti ker nisem poznala njegovega obraza.

Ko sem bila v službi in sem se ukvarjala z dajanjem komplicirane infuzije ali pa sem morala paziti pri nadziranju delovanja srca potem sem včasih izgubila vso pozornost ker sem menila da slišim mojega duha. V nedosegljivi osamljenosti je ležal in vpil in je iztrgal mojo dušo iz mojega telesa. Šele takrat je prav zares prodrlo vame kako narobe sem bila storila. Če življenje ni več sveto potem ni nič več svetega in če ni nič več svetega kako potem sploh še lahko obstaja občutek varnosti med ljudmi? Praznovala sem prvi rojstni dan mojega duha ki je bil neprenehoma lačen hrane ki mu je ta zemlja ni mogla dati praznovala sem njegov drugi rojstni dan. Bil je le en sam način da popravim svoj greh in ko sem to vedela sem vedela tudi kako se mora moj duhec imenovati kajti on je bil vnaprejšnja senca pripravljalec poti ki je moral mojega pravega otroka mojega edinorojenega narediti nujnega in neobhodnega. Jaz sem ga potrebovala da sem sebe prisilila na to pot in zdaj ko sem znova noseča je on končno nazaj v svetu kamor spada.

Kar iz srca upam je da boš ti imel več razumevanja kot ostali Leendert navsezadnje si ti, razen našega nezanesljivega Tatija in kmalu še njegovega nemočnega vnuka, edini ki ga imam na tem nepoštenem svetu. Četudi sem tebe zdaj morda težko obremenila z mojo novico sem sama zdaj kar najbolj olajšana in če je res kar sem via via slišala govoriti, da boš čez ne preveč dolgo časa prišel nazaj, potem ti vsaj ne bo treba čudno gledati kaj se je zgodilo s tvojo ljubečo sestro MAGDO."

V. Envoi

Ni mogel spraviti roke na kljuko. Počepnil je poleg vrat. Zarinil je hrbet k hodnikskemu zidu in molil. Molil je k svoji sestri, njegova molitev je bilo pismo. Njene profetske besede so bile izpolnjene. Samotni bodo umrli, da! Dobila je najogabnejši prav na svetu. Moral je verjeti temu. Njegova ljubezen je morala biti prodana za slab funt mesa v njenem trebuhu, v strahopetnem mea culpa.

"Bodi pozdravljena, sestra, polna zavisti, nikogaršnja nevesta," je molil. "Ti si najbednejša med ženami in beden je tudi novinec v tvojem naročju. Toda tvoja zavist je milost, tvoja sebičnost stvaritev, tvoj trebuh zibelka zgodovine. Prav zato, zavistna Magda, mati kurbinega otroka, se obračam nate, zdaj, v tej uri moje celo življenje trajajoče smrti. Mati mulj, mater materia, vladarica v kraljestvu rojstva, združitev in smrt, pozdravljena! K tebi kličem, nekoč otrok ženske, nato dezertar iz služenja ženski, zdaj pregnanec, k tebi vzdihujem, k tebi tožim, k tebi jočem, iz svojega jalovega moškega sveta. Govornica hudega, govornica krivega, bodi moja zagovornica. Tvoje kilaste oči, vrzi jih name. Hči Trnovske vile, stolp mesa, stolp mesa, ki ima vedno zadnjo besedo, pred teboj se klanjam.

Takrat v Bruslju si se profetsko ustila, sestra. Moja ljubezen je bila absurдна, imela si prav. Bilo je noro upirati se genijem narave in njihovi biološki premoči. Zgodilo se mi je kot Zmaju Apokalipse. Pustil sem zasejati sovraštvo med mano in

žensko in zdaj stojim pogažen na morski obali. Moje edino hrepenenje je hrepenenje po drugi strani. Moj edini užitek užitek, da sem odrešen. Eshatološka masturbacija, tako kot ravno prejle pred zaporno ograjo podzemne, to je moja edina tolažba.

Toda imej usmiljenje s tem pogaženim zmajem, Magda, in pomisli enkrat, kaj to pomeni, biti rojen kot moški. Že izza palic svoje hojce v Trnovski vili sem lahko s skeptičnimi gubami na svojem malem čelu opazoval zakon najinih staršev. Tako! Torej gospod stvarstva je pravzaprav podrejen, mora nenehno garati, čez dan v poklicu in čez noč v postelji. Kakšni obeti za prihodnjega moža! Ni me zanimalo postati delavec v kraljestvu ženske. O življenju sem si predstavljal nekaj čisto drugega. In zamisli si, vrh vsega, kakšno razodetje je pomenilo odkritje, da obstaja še neko drugo kraljestvo, moški svet utvare, kjer se je ukvarjalo z znanostjo, trgovanjem, umetnostjo in še z nekaj podobnimi nejasnostmi. Alkimist tam pripravlja svoje zlato, dr. Frankenstein ustvarja tam svoje pošasti, dr. Faust si tam dela utvare, da je bogu enak. Edine ženske sta ustvarila tam Pygmalion in dr. Coppelius po lastni podobi. Nihče drug kot Platon trdi, da je rojevanje otrok najnižja oblika kreativnosti. Vse sama zavist do maternice, zares, to sem zdaj tudi sam spoznal. Z zagrizenim brkljanjem in umom poskušajo moški imitirati to, kar ženska in narava sami uspešno postorita. Toda tedaj nisem vedel tega, in tudi če mi je bilo povedano, nisem želel ničesar vedeti o tem. Približno pri šestnajstih sem postal kandidat za prebivalca sveta. Začel sem nositi obročke, ki jih nisem bil dobil od nikogar. Moja utvara je postala tako močna, da sem se lahko odvrnil od ženske. Odkril sem blodeče viteštvo brez služenja ženski, homoseksualnost kot specializem. Emancipiran moški je bil homo! Postal sem Frankenstein v seksualnosti.

Deset, dvajset let lahko živiš v žerjavici pohotnosti, vso svojo kri tesno pod kožo, in nato naenkrat opaziš, da si znotraj odmrli, brezkrvna mrhovina na kavlu z mesom. Opaziš, da v času ljubezni kopniš po ljubezni, tako kot zasvojen kadilec med kajenjem kopni po naslednji cigareti. Seks brez razmnoževanja, tudi če je le strah pred tem, postane nevroza prisile. Da iz fizike zadovoljevanja užitka nastane nekaj trajno napetega, je treba dodati malo metafizike. Moški in ženske imajo skupaj vez Boga z njegovim ljudstvom. V tem nisem mogel biti njihov družabnik. Sam sem si izmislil nekaj, pohabljenost naredi-sam-metafiziko, življenju sovražno poleg vsega, zato ker je gube, dolgočasje, vsakdanje minevanje stvari gladko zanimala. Menil sem, da je umiranje in smrt nekaj ženskam pristnega in z ženskami tako nisem imel nič več opraviti.

Zdaj ne upam misliti na nič. Za temi vrati leži zabrisan spomin na mojega dečka. Nobene moči nima več v svojih prstih, žara ni več v njegovih očeh, njegova zadnjica je proč. Prej je nosil luč v pentlji okrog svojega telesa, padala je postrani z ramen do pazduh (njegovih prevrtanih pazduh), do pasu na strani, nato je šla z majhnim poskokom čez njegove boke skorajda naravnost navzdol do dimelj. Ta ramenska vrstica je proč, požrla jo je njegova siva koža. Ravnokar bom šel noter in potem bo rekel: "Zakaj še vedno prihajaš? Nočem te več videti." Ničesar si nimava več reči. Sama in zapuščena sva le, kadar sva drug pri drugem, garnitura idiotov.

Moja vojna proti Sooperwooman, moja deška kolonija na luni, moja nebesna vaza,

vse je bila ena sama ničnost, vse en sam teater. Peder, ki je vedno mlad, ali vsaj mladosten, ki je za svoj delež iznakažen zaradi korsetov in posegov nategovanja obrazne kože, če želi še malce ostati mladosten; še trenutek, prosim, in ki, ko preseže določeno življenjsko starost, enostavno preneha biti peder; ki igra pedra za prazno temno dvorano, kjer, ko zavesa enkrat pade, ne vlada drugega kot tišina. Smrt je njegova publika, igra za življenje. Kajti samega sebe je naredil nesposobnega za poroko, toda ne zavoljo nebeškega kraljestva. DNA je pri njem padla na skale, nikoli ne bo videl, kako se prebujajo ponovna izdaja samega sebe z od mrtvih vstalim mladostniškim poželjenjem, in prav tako lahko kljubuje smrti, tako, da jo, v gotovosti o svojem večnem življenju, povpraša, kje je njeno čelo, kje njena zmaga.

Večnost, kje še najdeš večnost v tem časovnem sklepu? V umetnosti malo, tam so besede kot večnost in nesmrtnost že precej navadne. Torej je peder razen mlad ali na vsak način mladosten tudi umetniški ali vsaj poumetničen. Stilizira svoje kretnje, nosi nostalgичna ali, če ima dovolj denarja, zadnji-modni-krik oblačila, ne more nobene zgodbe povedati, ne da bi ji izročil popolnoma svojevrstno umetnostno in lažnivo nit. Jugendstil je njegovo najljubše obdobje. Že beseda sama! Predmeti, ki morajo biti predvsem estetizirani, ali raje anestezirani, so smrt in propad. Ofelija izgublja, polna poželenja, zavest med lilijami. Mrtvi fantje. Njihova trupla so vedno mlada. "Vrtnar in smrt" je najlepša njemu poznana pesem. Moje lastne izmišljotine so bile prav tako v strahu pred smrtjo in življenjsko nevarne.

Strah pred ničem ponaredi celo edino, kar je avtentično in pošteno v pedru, njegovo ljubezen. Tudi ta postane posnemanje v njegovem moškem svetu. Nikjer ne sreča toliko Don Juanov in nimfomanskih vzbujevalcev pozornosti kot prav tam. Dvorjenja, popolne zakonske zveze z zvestobo doklernassmrtneleči, ljubosumje, zavračanje in odmetavanje, vse oblike in konvencije, ki so izšle iz skrbi za nasledstvo, so tam brez vsakršne potrebe in prav zato smeh vzbujajoče posnemanje. Homoseksualnost, ki je zunaj zgodovine in nima lastnih oblik, je obsojena na posnemanje in pretiravanje. Vsak homo jo na novo izumi. Z vsakim homo se znova začne. In ker je nihče, gol Adam, imitira moža in postane Sinjebradec. Ali pa imitira žensko in postane kokota. Homo igra za publiko, ker nikjer ne obstaja, razen v očeh zgodovino ustvarjajočega hetero. Kar se v heterosvetu dogaja kot tragedija, se v homosvetu ponovi kot burka. Ljubezen tam je zvestoba obliki spodobne ljubezni in izdajalska glede na vsebino. Ta ljubezen je parodija.

Vsi prejmemo breme naših koturn, prej ali slej, in vsi bomo to trdno kot kamen zanikali, tako trdno, kot smo se morali boriti, da smo postali to, kar smo. Raje še naprej igramo teater življenja izpolnjujoče pohotnosti. In hetero nam verjamejo. Celó zavidajo nam našo zasvojenost s seksom. Tudi oni bi radi bili perverzni. Ravno ko začne dvomiti o smislu lastne spodobnosti, mora opaziti, da je perversnost postala vsakogaršnji seksualni ideal. Vsak želi seks brez zgodovine, sexe pour sexe, ki se izmakne svatbi nebes in zemlje. Povsod okrog sebe vidi moške in ženske, ki drug drugemu radi segajo po življenju in ne sprejmejo več svoje lastne spolnosti. Ravno

zrkla narave, ženske, so najsilovitejše upornice. Gospodarice so se očitno tako nemarno dolgočasilе v njihovih palačah, da so tu in tam kakšenkrat želele postati suženj. Matriarhat je borza feministične meli, podlega svojemu lastnemu izobilju. Kar najbolj trdno pojasnjujejo ženske, da je zanje s toliko prednostmi bogat naraven red, ženskam sovražna ječa. Zahtevajo, da se prijem moške kulture na njihovo življenje utrdi. Mučijo se z novimi modeli vlog, urnikom srečevanj, jutranjimi in večernimi tabletami, materničnimi vložki, spiralami, sterilizacijami, odpravami ploda, cela tehnologija je razvita, samo zato, ker bi se želele udeležiti raja homoseksualca. Tisti, v katerih očeh obstajamo, iščejo svojo zrealno sliko v nas. Imitiranci bodo imitirali svoje imitatorje. Še enkrat gre še bolj za izgubo okusa. To je končna zmaga umetnega. Ves svet gre v prostovoljno pregnanstvo na ta hudičevi otok Manhattan, prestolnico dvajsetega stoletja.

Da, res je, kar si via via slišala praviti: pridem nazaj. Prepare for touchdown, tu prihaja Anteus. Prišel bom, da bom častil meso, edino pravo nasledstvo mesa, s katerim je tebe zdaj okronal Pechman, ki ti je sunil krono z glave. Zate življenje ni umetnost, Magda. Jaz bom pozabljen, ampak ti, mala tečnoba, ki nisi mogla držati nog skupaj, boš živela dalje v otrocih in vnukih, do vekov vseh vekov. Blagoslovljeno naj bo meso, ki izbija ponos iz srca, suva gospodarje z njihovega trona, toda poveljuje majhne. Le-to slavi zmago nad sarkazmom in sarkofagom. Le-to, ki izdolbe kamen, ne s svojo močjo, ampak z nalaganjem generacij, ene prek druge. Neumno, brez humerja, neumetniško, proletarsko, vsemogočno meso, ki se je zdaj naselilo vate. Pokaži mi plod tvoje zavisti, Magda, ta blagor, ki si ga pripravila svetu, to luč za pogane, in pusti svojega služabnika oditi v miru."

Roman *Skrivnostno telo* (Mystiek lichaam) je izšel maja 1986 in je v izvirniku dosegel že skupno naklado 400.000 izvodov. Avtor je zanj prejel Bordewijkovo nagrado, izšel pa je tudi v nemškem in francoskem prevodu. V njem je veliko aluzij na sveto pismo, to je vidno že pri imenih oseb, tudi naslov se nanaša na "telo", ki ga Kristus sestavlja s cerkvijo. Najdemo tudi nekaj citatov iz Geneze. Edina oseba, ki je prikazana kot človek iz mesa in krvi, z lastnim imenom, dejanji in jezikom, in ne kot tip, je homoseksualec Leendert. Je eden dveh otrok vdovca šestdesetih let A. W. Gijsselharta, skopuškega milijonarja. Njegova hči Magda se po fiasku v belem svetu vrne v njegovo varstvo. Očetu je dražja kot svetinja, v preobilju posesivne ljubezni se čuti ujeta, vendar je doslej vsak njen poskus osamosvojitve spodletel. Leendert živi v New Yorku, je kritik in trgovec z umetninami, ki je končno našel svojo idealno ljubezen v "zrelejšem dečku", vendar mu grozi precej nevarnosti, finančni propad zaradi drznih prekupčevanj in visokih stroškov zdravljenja "zrejšjega dečka", čigar bolezen je presneto resna. Ko v Magdinem pismu prebere še novico, da je noseča, se počuti kot "ponesrečena izvedba".

V tretjem delu romana je družina spet zbrana na domu, pa še novega člana imajo – Magdinega sina Victorja. Oče je kot preroben, otrok brez očeta prebudi njegove očetovske strasti, Leendert pa je bolj ali manj odveč v srečni družinici, poleg tega pa spozna, da je tudi sam okužen. Magda pride do besede le v dialogih, kjer je njen jezik klobčič brez ločil, brez razmejitev. Roman je poln groteske, ironije, parodije in izumetničenega sloga.

Prevedla in spremno opombo napisala **Tanja Mlaker**